חגי

עם פירוש רש״י

נוסח המקרא: מקרא על פי המסורה (CC BY-SA), באדיבות ספריא.
פירוש רש״י: Sefaria vocalized edition (Public Domain), באדיבות ספריא.
הקובץ מופץ בחינם ברישיון CC BY-SA: מותר להעתיק ולהפיץ, עם ציון המקור ובאותו רישיון.
geulaquiz.com

פרק א׳

א׳ בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ בַּחֹדֶשׁ הַשִּׁשִּׁי בְּיוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר־יְהוָה בְּיַד־חַגַּי הַנָּבִיא אֶל־זְרֻבָּבֶל בֶּן־שַׁאַלְתִּיאֵל פַּחַת יְהוּדָה וְאֶל־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לֵאמֹר׃

בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ. הוּא דָּרְיָוֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס שֶׁהָיָה אַחַר אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ, וּמְצִינוּ בְּמִדְרַשׁ וַיִּקְרָא רַבָּה שֶׁבְּנָהּ שֶׁל אֶסְתֵּר הָיָה. וּבִימֵי כֹּרֶשׁ הָרִאשׁוֹן עָלוּ זְרֻבָּבֶל וְיהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן מִבָּבֶל לִירוּשָׁלַיִם בְּרִשְׁיוֹן כֹּרֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (עזרא א׳:ג) ״מִי בְכֶם מִכָּל עַמּוֹ וְגוֹ׳״. וְעָמְדוּ צָרֵי יְהוּדָה וּבִנְיָמִין וְשָׁלְחוּ אִגְרוֹתֵיהֶם לְכֹרֶשׁ לְצַוּוֹת לְבַטֵּל מְלֶאכֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהִתְחִילוּ (וְצִוָּה וּבִטְּלוּם). מִיּוֹם הַהוּא בָּטְלוּ, כְּמִפְּרָשׁ (בְּעֶזְרָא ד׳:כד) ״בְּאֵדִין בְּטֵלַת עֲבִידַת בֵּית אֱלָהָנָא וְגוֹ׳״. וּבָטְלָה שָׁלֹשׁ שָׁנִים שֶׁמָּלַךְ כֹּרֶשׁ, וְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שֶׁל אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ, וְשָׁנָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל דָּרְיָוֶשׁ בְּנוֹ. וּבִשְׁנַת שְׁתַּיִם נֶאֶמְרָה נְבוּאָה זוֹ לְחַגַּי, לְזָרְזָם לַחֲזֹר וְלִבְנוֹת בַּמְּלָאכָה, וְלֹא יֵרָאוּ כִּי לֹא יְבַטְּלוּם הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַצְלִיחֵם.

ב׳ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר הָעָם הַזֶּה אָמְרוּ לֹא עֵת־בֹּא עֵת־בֵּית יְהוָה לְהִבָּנוֹת׃ {פ}

הָעָם הַזֶּה אָמְרוּ. לְפִי שֶׁבִּטְּלוּ אוֹיְבֵיהֶם עַל יְדֵיהֶם בָּרִאשׁוֹנָה, סְבוּרִים הֵם שֶׁלֹּא אֲקַיֵּם אֶת דְּבָרַי שֶׁאָמַרְתִּי ״לְפִי מִלֹּאת לְחָרְבוֹת יְרוּשָׁלַיִם שִׁבְעִים שָׁנָה״, וְלֹא יָבֹא עוֹד עֵת בֵּיתִי לְהִבָּנוֹת. אֱמֹר לָהֶם שֶׁבָּא עַתָּה הָעֵת, אֲבָל עֵת הָרִאשׁוֹן לֹא הָיָה אֶלָּא לִפְקִידָה, לְמִלֹּאת לִתְחִלַּת מַלְכוּת בָּבֶל שִׁבְעִים שָׁנָה, וְכֵן הָיְתָה לְסוֹף שִׁבְעִים שָׁנָה, נִפְקְדוּ לַעֲלוֹת עַל פִּי כֹּרֶשׁ. אֲבָל בִּנְיַן הַבַּיִת נִתְלָה בְּחָרְבוֹת יְרוּשָׁלַיִם שֶׁבִּימֵי צִדְקִיָּהוּ, שֶׁהָיָה מְאָחָר שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמַלְכוּת בָּבֶל, כְּדְאָמַר מַר (מגילה יא׳:א, ערכין יב׳:ב) גָּלוּ בִּשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה, גָּלוּ בִּתְשַׁע עֶשְׂרֵה. וְעַתָּה מָלְאוּ הַשְּׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה.

ג׳ וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה בְּיַד־חַגַּי הַנָּבִיא לֵאמֹר׃

ד׳ הַעֵת לָכֶם אַתֶּם לָשֶׁבֶת בְּבָתֵּיכֶם סְפוּנִים וְהַבַּיִת הַזֶּה חָרֵב׃

הַעֵת לָכֶם. לְשׁוֹן ׳תֵּימָהּ׳, לְכָךְ נָקוּד הַהֵ״א בְּפַתָּח.

סְפוּנִים. מְכֻסִּים בְּנִסְרֵי אֲרָזִים, כְּמוֹ (מלכים א ו׳:ט) ״וַיִּסְפֹּן אֶת הַבַּיִת״, ״וְסָפַן אֶת הַבַּיִת בָּאֲרֻז״. וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: ״הַכְדֵין כָּשֵׁר לְכוֹן דְּאַתּוּן יָתְבִין בְּבָתַּיָּא דִּי מְטַלְּלִין בְּנִסְרֵי דְאַרְזָיָא, וּבֵית מַקְדְּשָׁא הָדֵין חָרוּב״.

ה׳ וְעַתָּה כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת שִׂימוּ לְבַבְכֶם עַל־דַּרְכֵיכֶם׃

עַל דַּרְכֵיכֶם. עַל עִסְקֵיכֶם, שֶׁאַתֶּם רוֹאִין שֶׁאֵין בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם בְּרָכָה, כְּמוֹ שֶׁהוּא אוֹמֵר: ״זַרְעְתֶּם הַרְבֵּה וְהָבֵא מְעָט״. כָּל זֶה בִּשְׁבִיל חֲרְבַּן בֵּיתִי הוּא.

ו׳ זְרַעְתֶּם הַרְבֵּה וְהָבֵא מְעָט אָכוֹל וְאֵין־לְשָׂבְעָה שְׁתוֹ וְאֵין־לְשָׁכְרָה לָבוֹשׁ וְאֵין־לְחֹם לוֹ וְהַמִּשְׁתַּכֵּר מִשְׁתַּכֵּר אֶל־צְרוֹר נָקוּב׃ {פ}

וְהָבֵא מְעָט. בְּעָוֹן בִּכּוּרִים שֶׁבָּטְלוּ.

אָכוֹל וְאֵין לְשָׂבְעָה. בַּעֲוֹן בְּטוּל מְנָחוֹת.

שְׁתוֹ וְאֵין לְשָׁכְרָה. שֶׁנִּטַּל טַעַם הַיַּיִן לִפְי שֶׁבָּטְלוּ הַנְּסָכִים.

לָבוֹשׁ וְאֵין לְחֹם לוֹ. בַּעֲוֹן בִּגְדֵי כְהוּנָּה שֶׁבָּטְלוּ.

וְהַמִּשְׁתַּכֵּר מִשְׁתַּכֵּר אֶל צְרוֹר נָקוּב. כָּל רֶוַח שֶׁאַתֶּם עוֹשִׂים הוֹלֵךְ וְכָלֶה, כְּנוֹתֵן מְעוֹתָיו בְּקֶשֶׁר בֶּגֶד נָקוּב.

ז׳ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת שִׂימוּ לְבַבְכֶם עַל־דַּרְכֵיכֶם׃

ח׳ עֲלוּ הָהָר וְהֲבֵאתֶם עֵץ וּבְנוּ הַבַּיִת וְאֶרְצֶה־בּוֹ (ואכבד) [וְאֶכָּבְדָה] אָמַר יְהוָה׃

וְאֶכָּבְדָה. חָסֵר ה״א, כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה דְּבָרִים שֶׁהָיוּ בְּמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן וְלֹא הָיוּ בְּמִקְדָּשׁ שֵׁנִי: אָרוֹן, אוּרִים וְתֻמִּים, וְאֵשׁ, וּשְׁכִינָה, וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, כִּדְאִיתָא בְּמַסֶּכֶת יוֹמָא.

ט׳ פָּנֹה אֶל־הַרְבֵּה וְהִנֵּה לִמְעָט וַהֲבֵאתֶם הַבַּיִת וְנָפַחְתִּי בּוֹ יַעַן מֶה נְאֻם־יְהוָה צְבָאוֹת יַעַן בֵּיתִי אֲשֶׁר־הִוא חָרֵב וְאַתֶּם רָצִים אִישׁ לְבֵיתוֹ׃

פָּנֹה אֶל הַרְבֵּה. עַד הֵנָּה הֱיִיתֶם סְבוּרִים לְהָבִיא מִן הַשָּׂדֶה הַרְבֵּה, וַהֲבֵאתֶם מְעָט.

וְנָפַחְתִּי בוֹ. אָבִיא עָלָיו מַפַּת רְקָבוֹן וְתוֹלַעַת.

וְנָפַחְתִּי. לְשׁוֹן "נֹפֵחַ בָּאֵשׁ פֶּחָם" (ישעיהו נד:טז).

י׳ עַל־כֵּן עֲלֵיכֶם כָּלְאוּ שָׁמַיִם מִטָּל וְהָאָרֶץ כָּלְאָה יְבוּלָהּ׃

עֲלֵיכֶם כָּלְאוּ שָׁמַיִם. "עַל חוֹבֵיכוֹן".

כָּלְאוּ. מָנְעוּ.

י״א וָאֶקְרָא חֹרֶב עַל־הָאָרֶץ וְעַל־הֶהָרִים וְעַל־הַדָּגָן וְעַל־הַתִּירוֹשׁ וְעַל־הַיִּצְהָר וְעַל אֲשֶׁר תּוֹצִיא הָאֲדָמָה וְעַל־הָאָדָם וְעַל־הַבְּהֵמָה וְעַל כָּל־יְגִיעַ כַּפָּיִם׃ {פ}

י״ב וַיִּשְׁמַע זְרֻבָּבֶל | בֶּן־שַׁלְתִּיאֵל וִיהוֹשֻׁעַ בֶּן־יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְכֹל | שְׁאֵרִית הָעָם בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְעַל־דִּבְרֵי חַגַּי הַנָּבִיא כַּאֲשֶׁר שְׁלָחוֹ יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּירְאוּ הָעָם מִפְּנֵי יְהוָה׃

י״ג וַיֹּאמֶר חַגַּי מַלְאַךְ יְהוָה בְּמַלְאֲכוּת יְהוָה לָעָם לֵאמֹר אֲנִי אִתְּכֶם נְאֻם־יְהוָה׃

בְּמַלְאֲכוּת ה׳. בִּשְׁלִיחוּת הַמָּקוֹם.

י״ד וַיָּעַר יְהוָה אֶת־רוּחַ זְרֻבָּבֶל בֶּן־שַׁלְתִּיאֵל פַּחַת יְהוּדָה וְאֶת־רוּחַ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶת־רוּחַ כֹּל שְׁאֵרִית הָעָם וַיָּבֹאוּ וַיַּעֲשׂוּ מְלָאכָה בְּבֵית־יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵיהֶם׃ {פ}

וַיָּבֹאוּ וַיַּעֲשׂוּ מְלָאכָה. הִתְחִילוּ מִסַּתְּתִין בָּאֲבָנִים וּמְנַסְּרִין עֵצִים, בַּשִּׁשִּׁי בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ, וּבַשְּׁבִיעִי בְּעֶשְׂרִים וְאֶחָד הָיָה דְּבַר ה׳ אֶל חַגַּי.

ט״ו בְּיוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ בַּשִּׁשִּׁי בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ הַמָּלְךְ׃

פרק ב׳

א׳ בַּשְּׁבִיעִי בְּעֶשְׂרִים וְאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְּבַר־יְהוָה בְּיַד־חַגַּי הַנָּבִיא לֵאמֹר׃

ב׳ אֱמֹר־נָא אֶל־זְרֻבָּבֶל בֶּן־שַׁלְתִּיאֵל פַּחַת יְהוּדָה וְאֶל־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶל־שְׁאֵרִית הָעָם לֵאמֹר׃

ג׳ מִי בָכֶם הַנִּשְׁאָר אֲשֶׁר רָאָה אֶת־הַבַּיִת הַזֶּה בִּכְבוֹדוֹ הָרִאשׁוֹן וּמָה אַתֶּם רֹאִים אֹתוֹ עַתָּה הֲלוֹא כָמֹהוּ כְּאַיִן בְּעֵינֵיכֶם׃

מִי בָכֶם הַנִּשְׁאָר. שֶׁהָיָה מִן הַגּוֹלִים וְעוֹדֶנּוּ חַי.

אֲשֶׁר רָאָה וְגוֹ׳. אֶת הָרִאשׁוֹן אֵין זֶה חָשׁוּב בְּעֵינָיו.

הֲלוֹא כָמֹהוּ כְּאַיִן. יוֹדֵעַ אֲנִי כִּי מִי שֶׁרָאָה הָרִאשׁוֹן, אֵין זֶה בְּעֵינָיו אֶלָּא כְּאַיִן.

כָּמֹהוּ כְּאַיִן. הוּא וָאַיִן שָׁוִים הֵן, כְּמוֹ (הושע ד:ט) "וְהָיָה כָעָם כַּכֹּהֵן". אַף כָּאן "כָּמֹהוּ כְּאַיִן" – הוּא וָאַיִן שְׁנֵיהֶם שָׁוִים.

ד׳ וְעַתָּה חֲזַק זְרֻבָּבֶל | נְאֻם־יְהוָה וַחֲזַק יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וַחֲזַק כָּל־עַם הָאָרֶץ נְאֻם־יְהוָה וַעֲשׂוּ כִּי־אֲנִי אִתְּכֶם נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃

ה׳ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־כָּרַתִּי אִתְּכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְרוּחִי עֹמֶדֶת בְּתוֹכְכֶם אַל־תִּירָאוּ׃ {פ}

אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר כָּרַתִּי. תּוֹרָתִי אִתָּם שׁוֹמְרִים, וְרוּחִי שׁוֹרָה עַל נְבִיאֵכֶם, אַל תִּירָאוּ.

ו׳ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עוֹד אַחַת מְעַט הִיא וַאֲנִי מַרְעִישׁ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־הַיָּם וְאֶת־הֶחָרָבָה׃

עוֹד אַחַת מְעַט הִיא. מִשֶּׁתִּכְלָה מַלְכוּת פָּרַס זוֹ הַמּוֹשֶׁלֶת עֲלֵיכֶם, עוֹד אַחַת תָּקוּם לִמְשֹׁל עֲלֵיכֶם לְהָצֵר לָכֶם, מִן מַלְכוּת יָוָן, וּמְעַט יִהְיֶה זְמַן מֶמְשַׁלְתָּהּ.

וַאֲנִי מַרְעִישׁ. בְּנִסִּים הַנַּעֲשִׂים לִבְנֵי חַשְׁמוֹנַאי.

אֶת הַשָּׁמַיִם וְגוֹ'. וְיָבִינוּ שֶׁשְּׁכִינָתִי שׁוֹרָה בְּבֵית זֶה, וְיָבִיאוּ תִּשׁוּרַת זָהָב וָכֶסֶף, כַּאֲשֶׁר כָּתוּב בְּסֵפֶר יוֹסֵף בֶּן גּוּרְיוֹן.

ז׳ וְהִרְעַשְׁתִּי אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וּבָאוּ חֶמְדַּת כָּל־הַגּוֹיִם וּמִלֵּאתִי אֶת־הַבַּיִת הַזֶּה כָּבוֹד אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת׃

ח׳ לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃

לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב. וּבְיָדִי לְהָבִיא לַאֲשֶׁר חָפַצְתִּי בּוֹ.

ט׳ גָּדוֹל יִהְיֶה כְּבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאַחֲרוֹן מִן־הָרִאשׁוֹן אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וּבַמָּקוֹם הַזֶּה אֶתֵּן שָׁלוֹם נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃ {פ}

גָּדוֹל יִהְיֶה. רַב וּשְׁמוּאֵל, חַד אָמַר: בְּבָנְיָן, וְחַד אָמַר: בִּשְׁנַיִם, שֶׁשְּׁנֵי בָּתֵּי רִאשׁוֹן אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשֶׂר, וּבֵית שֵׁנִי אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים.

י׳ בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לַתְּשִׁעִי בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ הָיָה דְּבַר־יְהוָה אֶל־חַגַּי הַנָּבִיא לֵאמֹר׃

י״א כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת שְׁאַל־נָא אֶת־הַכֹּהֲנִים תּוֹרָה לֵאמֹר׃

שְׁאַל נָא אֶת הַכֹּהֲנִים תּוֹרָה. שֶׁמָּא שָׁכְחוּ בַּגָּלוּת הִלְכוֹת קֹדֶשׁ וְטַמְאָה וְטָהֳרָה.

י״ב הֵן | יִשָּׂא־אִישׁ בְּשַׂר־קֹדֶשׁ בְּכְנַף בִּגְדוֹ וְנָגַע בִּכְנָפוֹ אֶל־הַלֶּחֶם וְאֶל־הַנָּזִיד וְאֶל־הַיַּיִן וְאֶל־שֶׁמֶן וְאֶל־כָּל־מַאֲכָל הֲיִקְדָּשׁ וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ לֹא׃

בְּשַׂר קֹדֶשׁ. בְּשַׂר טְמֵאַת נְבֵלָה אוֹ שֶׁרֶץ.

וְאֶל הַנָּזִיד. תַּבְשִׁיל.

לֹא יִטְמָא. נֶחְלְקוּ בָּהּ רַב וּשְׁמוּאֵל. חַד אָמַר: אִישְׁתַּבִּישׁ כָּהֲנֵי, דְּבָעֵי מְנַיְּיהוּ רְבִיעֵי בְּקֹדֶשׁ, וְאָמְרוּ לוֹ טָהוֹר. וְחַד אָמַר: לָא אִישְׁתַּבִּישׁ כָּהֲנֵי, חֲמִישֵׁי בְּקֹדֶשׁ בְּעֵי מִינַּיְיהוּ.

וְנָגַע בִּכְנָפוֹ. לֹא נָגַע בַּשֶּׂרֶץ עַצְמוֹ, אֶלָּא בַּבֶּגֶד שֶׁהוּא רִאשׁוֹן.

הֲיִקְדָּשׁ. הֲיִסְתָּאֵב.

י״ג וַיֹּאמֶר חַגַּי אִם־יִגַּע טְמֵא־נֶפֶשׁ בְּכָל־אֵלֶּה הֲיִטְמָא וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ יִטְמָא׃

אִם יִגַּע טְמֵא נֶפֶשׁ. מֵת עַצְמוֹ.

יִטְמָא. שֶׁהַמֵּת אָבִי אָבוֹת הַטֻּמְאָה, וַחֲמִישִׁי לְטֻמְאַת שֶׁרֶץ, רְבִיעִי הוּא לְטֻמְאַת מֵת.

י״ד וַיַּעַן חַגַּי וַיֹּאמֶר כֵּן הָעָם־הַזֶּה וְכֵן־הַגּוֹי הַזֶּה לְפָנַי נְאֻם־יְהוָה וְכֵן כָּל־מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם וַאֲשֶׁר יַקְרִיבוּ שָׁם טָמֵא הוּא׃

כֵּן הָעָם הַזֶּה. כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם טוֹעִים בָּזוֹ, כֵּן אַתֶּם טוֹעִים בְּכַמָּה הֲלָכוֹת.

וַאֲשֶׁר יַקְרִיבוּ שָׁם. אִם לֹא יִתְּנוּ לִבָּם לִלְמֹד.

ט״ו וְעַתָּה שִׂימוּ־נָא לְבַבְכֶם מִן־הַיּוֹם הַזֶּה וָמָעְלָה מְטֶרֶם שׂוּם־אֶבֶן אֶל־אֶבֶן בְּהֵיכַל יְהוָה׃

וָמָעְלָה. שָׁנִים שֶׁעָבְרוּ.

מְטֶרֶם שׂוּם אֶבֶן אֶל אֶבֶן. מִטֶּרֶם חֲזַרְתֶּם לָשׂוּב וּלְהוֹסִיף עַל יְסוֹד שֶׁיִּסַּדְתֶּם בִּימֵי כֹּרֶשׁ וּבָטֵל. עַתָּה שִׂימוּ לְבַבְכֶם לַעֲסֹק בַּבִּנְיָן וּבִלְמוּד צָרְכֵי כְּהֻנָּה.

ט״ז מִהְיוֹתָם בָּא׀ אֶל־עֶרְמַת עֶשְׂרִים וְהָיְתָה עֲשָׂרֶה בָּא אֶל־הַיֶּקֶב לַחְשׂף׀ חֲמִשִּׁים פּוּרָה וְהָיְתָה עֶשְׂרִים׃

מִהְיוֹתָם בָּא אֶל עֶרְמַת עֶשְׂרִים. מִהְיוֹת לָכֶם מְאֵרָה מְשֻׁלַּחַת בְּמַעֲשֵׂיכֶם כַּאֲשֶׁר עַד הֵנָּה, שֶׁהָיוּ מַעֲמִידִים כְּרֵי הֶרָאוּי לָמוֹד מִתּוֹכוֹ עֶשְׂרִים סְאִין, וְלֹא הָיָה מוֹצֵא אֶלָּא עֲשָׂרָה.

בָּא אֶל הַיָּקֶב. הוּא בּוֹר שֶׁלְּפָנֵי הַגַּת, וְהַיַּיִן יוֹרֵד לְתוֹכוֹ.

לַחְשֹׁף חֲמִשִּׁים פּוּרָה. לִשְׁאֹב מִמֶּנּוּ חֲמִשִּׁים מִדּוֹת שֶׁמּוֹדְדִין בָּהֶם יַיִן בַּגִּתּוֹת וּשְׁמָם פּוּרָה.

לַחְשֹׁף. לְמַלְאוֹת, כְּמוֹ "לַחְשֹׁף מַיִם מִגֶּבֶא" (ישעיהו ל:יד), וְכֵן "חָשְׁפִי שִׁבֶּל" (שם מז:ב).

וְהָיְתָה עֶשְׂרִים. לֹא שֶׁנִּשְׁתַּלְּחָה בַּיַּיִן מְאָרָה יוֹתֵר מִן הַדָּגָן, אֶלָּא שֶׁאָדָם טוֹעֶה בְּאֹמֶד מִדַּת הַיֶּקֶב, לְפִי שֶׁהוּא עָמֹק, אֲבָל הַכְּרִי עוֹמֵד לְפָנָיו. וּבְמִשְׁנַת אָבוֹת דְּרַבִּי נָתָן שָׁנִינוּ טַעַם, לָמָּה לֹא אָמַר בַּיַּיִן מִדָּה מוּעֶטֶת כְּמוֹ שֶׁאָמַר בַּדָּגָן, כְּגוֹן "לַחְשֹׁף עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ פּוּרָה וְהָיָה וֶעָשָׂרָה". לְפִּדְךָ שֶׁהַיַּיִן מִדָּה יְתֵרָה לָעוֹלָם, וּכְשֶׁהַיַּיִן לוֹקֶה, סִימָן רַע לָעוֹלָם. וּלְפִי שֶׁהַיַּיִן צָרִיךְ לִהְיוֹת הַרְבֵּה, מָנָה בּוֹ מִנְיָן יוֹתֵר.

י״ז הִכֵּיתִי אֶתְכֶם בַּשִּׁדָּפוֹן וּבַיֵּרָקוֹן וּבַבָּרָד אֵת כָּל־מַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם וְאֵין־אֶתְכֶם אֵלַי נְאֻם־יְהוָה׃

י״ח שִׂימוּ־נָא לְבַבְכֶם מִן־הַיּוֹם הַזֶּה וָמָעְלָה מִיּוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לַתְּשִׁעִי לְמִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר־יֻסַּד הֵיכַל־יְהוָה שִׂימוּ לְבַבְכֶם׃

אֲשֶׁר יֻסַּד הֵיכַל. שֶׁהִתְחִילוּ עַתָּה בַּשָּׁנָיָה לְהוֹסִיף עַל יְסוֹד הָרִאשׁוֹן שֶׁבָּנוּ בִּימֵי כֹּרֶשׁ.

י״ט הַעוֹד הַזֶּרַע בַּמְּגוּרָה וְעַד־הַגֶּפֶן וְהַתְּאֵנָה וְהָרִמּוֹן וְעֵץ הַזַּיִת לֹא נָשָׂא מִן־הַיּוֹם הַזֶּה אֲבָרֵךְ׃ {פ}

הַעוֹד הַזֶּרַע בַּמְּגוּרָה. עֲדַיִן לֹא זְרַעְתֶּם בְּשָׁנָה זוֹ, וְהָאֵילָנוֹת עֲדַיִן לֹא חָנְטוּ פֵּירוֹתֵיהֶן. וּמֵעַתָּה תִּזָּרְעוּ בִּזְמַן בְּרָכָה, כִּי בְּבִנְיַן הַבַּיִת יָבֹא בְּרָכָה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם.

כ׳ וַיְהִי דְבַר־יְהוָה ׀ שֵׁנִית אֶל־חַגַּי בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ לֵאמֹר׃

כ״א אֱמֹר אֶל־זְרֻבָּבֶל פַּחַת־יְהוּדָה לֵאמֹר אֲנִי מַרְעִישׁ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ׃

כ״ב וְהָפַכְתִּי כִּסֵּא מַמְלָכוֹת וְהִשְׁמַדְתִּי חֹזֶק מַמְלְכוֹת הַגּוֹיִם וְהָפַכְתִּי מֶרְכָּבָה וְרֹכְבֶיהָ וְיָרְדוּ סוּסִים וְרֹכְבֵיהֶם אִישׁ בְּחֶרֶב אָחִיו׃

וְהִשְׁמַדְתִּי חֹזֶק מַמְלְכוֹת הַגּוֹיִם. מַלְכוּת פָּרַס שֶׁהִיא מוֹשֶׁלֶת עַכְשָׁיו עַל כָּל הָעוֹלָם, יִפֹּלוּ בְּיַד מַלְכוּת אַחֶרֶת לְסוֹף שְׁלוֹשִׁים וְאַרְבַּע שָׁנָה לְבִנְיַן הַבַּיִת, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ שׁוֹנִין בְּמַסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה.

כ״ג בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם־יְהוָה צְבָאוֹת אֶקָּחֲךָ זְרֻבָּבֶל בֶּן־שַׁאַלְתִּיאֵל עַבְדִּי נְאֻם־יְהוָה וְשַׂמְתִּיךָ כַּחוֹתָם כִּי־בְךָ בָחַרְתִּי נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃

וְשַׂמְתִּיךָ כַּחוֹתָם. כְּלַפֵּי שֶׁנִּגְזַר עַל יְכָנְיָה אָבִיו: "חַי אָנִי, אִם יִהְיֶה כָּנְיָהוּ בֶן יְהוֹיָקִים חוֹתָם עַל יַד יְמִינִי, מִשָּׁם אֶתְקָנֶךָּ" (ירמיהו כב:כד), וְאוֹמֵר שָׁם: "כִּתְבוּ אֶת הָאִישׁ הַזֶּה עֲרִירִי" (ירמיהו כב:ל) – לָמַדְנוּ שֶׁהוֹעִילָה לוֹ תְּשׁוּבָתוֹ, וְנוֹלַד לוֹ זְרֻבָּבֶל, וְהוּשַׁם כַּחוֹתָם.